

Aan de minister van Buitenlandse Zaken
Drs. M.J.M. Verhagen
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

ref: Gesprek met President Obama

datum: 09 juli 2009

Excellentie,

Op 14 juli zult U een ontmoeting hebben met president Obama. Wij vragen bij deze uw aandacht voor twee issues die ons inziens besproken moeten worden: kernwapens en clustermunities.

1. Kernwapens

Wij menen dat deze ontmoeting een historische kans biedt om van Europese zijde steun te betuigen aan het streven van de VS naar wereldwijde nucleaire ontwapening. Na de toespraak van president Obama in Praag is het te lang stil gebleven in Europa, zowel in NAVO- als in EU-verband. Steun aan het nieuwe beleid van de VS, druk op andere kernwapenstaten om te ontwapenen, en druk op landen als Iran en Noord-Korea om het non-proliferatie beginsel te respecteren, kan alleen geloofwaardig zijn als de leden van het NAVO-bondgenootschap ook zelf betekenisvolle stappen nemen.

Een stap met grote politieke en symbolische waarde zou zijn de afschaffing van de kernwapentaken van de Europese NAVO bondgenoten, met inbegrip van de nucleaire taak van de Nederlandse luchtmacht. Beëindiging van 'nuclear sharing' is om de volgende redenen politiek van belang:

1. De circa 200 Amerikaanse nucleaire vrije val bommen hebben geen militaire betekenis meer (hun alert status is al teruggebracht van uren naar maanden) en er zijn twijfels over de veiligheid van hun opslagplaatsen. Het past niet meer in de huidige verhoudingen dat militair verouderde kernwapens het politieke symbool moeten zijn van de verbondenheid tussen de VS en de NAVO partners. Afschaffing van deze taak zou een krachtig teken zijn van steun aan het nieuwe Amerikaanse beleid.
2. Nederland hecht grote waarde aan een succesvolle NPV Toetsingsconferentie in mei 2010. Aangezien na het einde van de Koude Oorlog deze 200 kernwapens de enige zijn die een NPV verdragspartij nog op het grondgebied van andere verdragspartijen heeft gestationeerd, zou hun terugtrekking een belangrijk bewijs zijn dat ook de NAVO wil bijdragen aan het nieuw leven inblazen van het non-proliferatie regime. Bovendien wordt in NPV-verband in toenemende mate de vraag gesteld of 'nuclear sharing' niet in strijd is met art. II van het NPV.

De VS en Europa wachten op elkaar. Oud-premier Lubbers heeft er onlangs op gewezen dat de VS en de Europese NAVO-lidstaten het over en weer ongepast vinden om als eerste de afschaffing van de tactische kernwapens in Europa te agenderen. Toch zijn er tal van aanwijzingen dat de VS zelf wel van deze kernwapens af willen. De VS hebben na 1990 al duizenden tactische kernwapens eenzijdig uit Europa teruggetrokken. Onderhandelen over het resterende aantal is onverstandig: door de grote aantallen Russische kernwapens zal dit zeer lang duren, terwijl de NAVO bovendien veel meer zal moeten 'inleveren' dan alleen deze paar honderd verouderde bommen.

De Atlantic Council van de VS schrijft in zijn publicatie van januari jl. over de toekomst van de NAVO¹ dat een initiatief daartoe vanuit Europa moet komen:

Historically, the presence of U.S. nuclear weapons in Europe has been a preeminent symbol coupling European and North American security. For this reason, a unilateral U.S. decision to withdraw its nuclear weapons could be seen in Europe as a U.S. effort to decouple its security from that of its allies and thus question the very premise of the Atlantic Alliance. If such a step is to be considered, the initiative should come from Europe. If European allies are confident that European and North American security is sufficiently coupled to no longer require the presence of U.S. nuclear weapons in Europe, the U.S. is unlikely to object to their removal.

Het op 6 mei jl. verschenen rapport van het Amerikaanse Congres 'America's Strategic Posture' suggereert dat de NAVO bondgenoten ervoor verantwoordelijk zijn dat de VS nog steeds beschikt over "numbers and types of nuclear weapons that it might not otherwise deem essential to its own defense." Nederland zou duidelijk kunnen maken dat deze redenering niet op ons land van toepassing is.

Ons voorstel is dat u tijdens uw onderhoud met president Obama een duidelijk signaal afgeeft dat een besluit (of intentie) om in het kader van zijn nieuwe beleid deze wapens terug te trekken op Nederlandse steun kan rekenen. Wij verzoeken u verder om voor te stellen dat Nederland het initiatief neemt om de verwijdering van de resterende Amerikaanse tactische kernwapens in NAVO-lidstaten binnen de NAVO aan de orde te stellen en in consultatie hierover te treden met de betreffende lidstaten. Dit is zowel van belang met het oog op de 'strategic posture review' die de regering-Obama op dit moment zelf uitvoert (en waarbij voor het NAVO deel ook naar de mening van bondgenoten wordt gevraagd) als met het oog op de zojuist begonnen herziening van het Strategisch Concept van de NAVO zelf. Mede dankzij de inzet van Nederland is immers in de verklaring van Kehl/Straatsburg van 4 april jl. een zinsnede opgenomen waarin de NAVO zich committeert aan "reinforcing arms control and promoting nuclear and conventional disarmament in accordance with the Nuclear Non-Proliferation Treaty".

¹ 'Alliance Reborn: An Atlantic Compact for the 21st Century'

Ratificatie CTBT

Nederland roept geregeld op tot het ratificeren van de Comprehensive Test-Ban Treaty (CTBT). Ook president Obama zet zich hiervoor in. Tijdens de NPT PrepCom in mei jl. sprak ambassadeur Rose Gottemuller namens de VS de volgende woorden over de CTBT:

Mr. Chairman, President Obama confirmed in Prague that the United States will immediately and aggressively pursue U.S. ratification of the Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty (CTBT). (...) [U]ntil CTBT enters into force, the United States will continue our nearly two-decade moratorium on nuclear explosive testing.

Wij bepleiten dat u namens Nederland uw waardering uitspreekt voor dit standpunt en benadrukt dat het ook in de ogen van de Europese bondgenoten van groot belang is dat de VS de CTBT spoedig ratificeert.

2. Clustermunitie Conventie

Nederland heeft op 3 December 2008 de Conventie Cluster Munitions (CCM) ondertekend. Inmiddels hebben 98 landen dit gedaan (meerderheid van EU landen en NAVO bondgenoten heeft de Conventie ondertekend). Tot nog toe hebben 8 EU lidstaten dit niet gedaan: Cyprus, Estland, Finland, Letland, Roemenië, Griekenland, Polen en Slowakije. Ook binnen de NAVO hebben enkele bondgenoten de conventie nog niet ondertekend: Estland, Griekenland, Letland, Polen, Roemenië, Slowakije, Turkije en de Verenigde Staten. Om stigmatisering van clustermunitie nog verder te vergroten is het van belang dat meer landen het verdrag zullen ondertekenen.

Artikel 1 van de CCM heeft als uitgangspunt 'dat Staten die partij zijn bij het verdrag niet-Partijstaten zullen aanmoedigen om toe te treden tot het nieuwe verdrag. Bovendien zullen Staten die partij zijn bij het verdrag trachten om niet-Partijstaten te ontmoedigen om clustermunitie te gebruiken'. Nederland heeft diverse keren aangegeven dit artikel na te leven en heeft onder meer in OVSE verband en bij bilaterale gesprekken niet-Partijstaten opgeroepen dit te doen. De publieke steun aan de Conventie is van groot belang en we hebben als IKV Pax Christi onze waardering voor uw inzet diverse keren uitgesproken, onder meer in een uitgebreid onderhoud dat we met u hadden in Oslo tijdens de ondertekening van de conventie.

Het zou goed zijn als u tijdens uw onderhoud met president Obama het belang van ondertekening van de CCM benadrukt. Lichte aansporing van landen die wel partij zijn bij deze Conventie – het belangrijkste ontwapeningsverdrag van het laatste decennium – kan er zeker toe bijdragen dat ondertekening van de CCM hoger op de agenda in Washington komt.

We hopen van harte dat beide onderwerpen besproken worden en mocht u vragen hebben over ons verzoek dan horen we dit uiteraard graag.

Hoogachtend,

Jan Gruijters
Directeur

cc: Minister-president J.P. Balkenende